

“ETA ha utilitzat Catalunya per pressionar l'estat”

Al llarg de la història ETA ha modificat la seva relació amb els Països Catalans. El periodista Daniel Gómez, corresponsal de Catalunya Ràdio al País Basc i col·laborador d'aquest setmanari, analitza aquesta relació a 'ETA i Catalunya. Des del primer contacte el 1962 fins a la reunió de Perpinyà' (Columna Edicions).

Fa pocs dies, ETA, en un nou comunicat, declarava la voluntat de mantenir la vigència de la lluita armada. Tot i la imprevisibilitat de les accions d'aquesta organització, de moment, doncs, queda descartada la possibilitat d'una treva. En qualsevol moment les accions del grup armat basc poden tornar a colpejar la vida política. Uns cops que també han marcat molt la política als Països Catalans, especialment a Catalunya, on ETA ha comès dos dels seus atemptats més sagnants i on ha estat l'eina d'un huracà polític que va acabar amb la sortida de Josep-Lluís Corod-Rovira del Govern català, després de la reunió que el dirigent independentista va mantenir amb representants del grup armat.

La relació d'ETA amb el nostre país ve de lluny, i ha canviat molt al llarg dels anys. El periodista Daniel Gómez, corresponsal al País Basc de Catalunya Ràdio i col·laborador d'aquest setmanari, analitza aquesta relació en el llibre *ETA i Catalunya. Des del primer contacte el 1962 fins a la reunió de Perpinyà* (Ed. Columna).

—Quan comenceu a pensar en un llibre com aquest?

—La idea de fer el llibre neix quan comença la campanya mediàtica per l'entrevista entre Carod i ETA. Pretenia demostrar que el contacte entre un independentista català i l'organització armada basca no era la primera vegada que es produïa, ni serà l'última. També volia mostrar que les connexions entre els dos mons, ETA i Catalunya, han estat moltes més de

les que ens pensem, fins a la col·laboració en algun moment, com va passar a l'època final del franquisme. És el cas del PSAN-provisional, que arriba a acords amb els “polimilis” [ETA-pm]. Un grup de dirigents del PSAN-provisional es van desplaçar a França per reunir-se amb Pertur i van pactar una col·laboració. A partir de llavors els comandos d'ETA gaudien del suport d'aquesta organització.

—Quin és el primer contacte d'ETA amb Catalunya?

—El primeríssim contacte entre un dirigent d'ETA i un rellevant independentista català se situa al 1962, a Cambridge. I va passar absolutament desapercebut per als serveis secrets espanyols perquè va ser fortuït. Julen Madariaga estava estudiant dret allà i entrà en contacte amb Josep Maria Batista i Roca, que feia de professor. Tots dos apostaven per la lluita armada per aconseguir la independència. Batista i Roca coneixia molt bé la política basca, havia conegut el lehendakari José Antonio de Aguirre, havia defensat internacionalment la causa catalana i la basca.

Era una relació inicial d'igualtat. Aquest va ser el primer contacte i no el que fins ara s'havia cregut. Fins ara es pensava que van ser els anarquistes catalans els primers a establir contacte amb l'organització basca. Cap anarquista català no va col·laborar mai amb ETA, i sí, en canvi, ho van fer anarquistes espanyols, però era una col·laboració molt puntual. ETA, sense saber-ho, va donar cober-

tura a un intent d'atemptat que un grup secret anarquista volia cometre contra Franco, el 1962. Però l'atemptat es va frustrar. Llavors, un anarquista català va ser detingut a Barcelona, la qual cosa va dur a la confusió. Però ell no tenia res a veure amb l'operatiu de l'atemptat. Va ser el franquisme que l'utilitzà de cap de turc.

—En quin moment es troba ara, la relació?

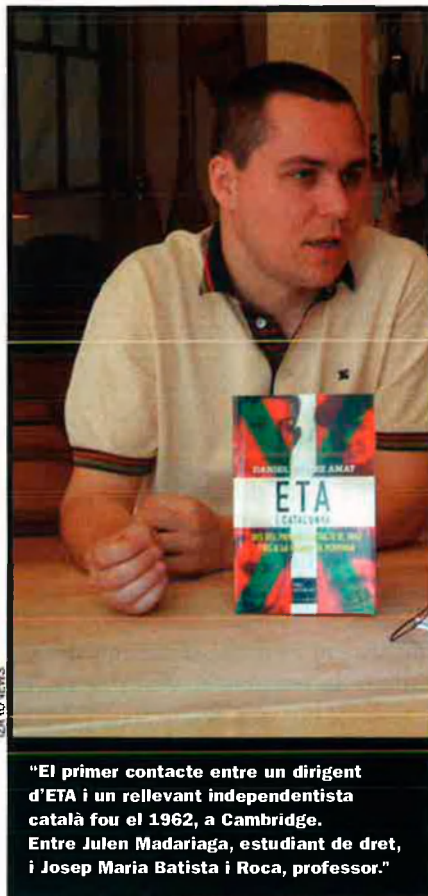
—Ara és un dels moments en què més distància hi ha. I alhora és un dels moments en què es fa més evident l'ús que fa ETA de Catalunya. Això s'observa molt clarament, per exemple, amb el cas de la "treva catalana". Aquesta treva s'ha de llegir en clau basca, ja que respon més a una necessitat d'ETA, amb la qual pretén demostrar als partits nacionalistes bascos, PNB EA i Aralar, que està disposada a fer passos per acompanyar l'anomenada proposta de Bergara—crear un front unitari entre forces nacionalistes basques per concórrer de manera unitària en les eleccions legislatives espanyoles—. En ser rebutjada aquesta proposta, ETA necessita demostrar-los que la seva voluntat va de debò. És en aquest moment que ETA se cita amb Carod, i quan anuncia la "treva catalana". Es a dir, que s'ha d'interpretar en clau íntegrament basca.

—Pel que dieu, ETA va utilitzar l'entrevista de Carod?

—Sí, sí. El mateix Carod reconeix haver-se sentit utilitzat per tothom. No només per ETA, sinó també per tots els sectors que van utilitzar la trobada per linxar-lo políticament.

—Aquesta relació interessada d'ETA amb Catalunya ha estat sempre així?

—No sempre. Durant el franquisme i la resta dels anys setanta, no. Durant el franquisme ETA utilitzava Catalunya com un lloc on proveir-se d'armes, de finançament (a través d'atracaments de bancs), com a lloc de refugi, per a militants seus, i com a rereguarda. En aquells moments parlem d'una ETA molt respectuosa amb Catalunya i els catalans. En aquell temps no existia un comando

"El primer contacte entre un dirigent d'ETA i un rellevant independentista català fou el 1962, a Cambridge. Entre Julen Madariaga, estudiant de dret, i Josep Maria Batista i Roca, professor."

Barcelona, els "polimilis" no havien atemptat mai contra ningú. Amb la divisió entre ETA-m i ETA-pm [ETA-militar i ETA-politicomilitar], les coses començaren a canviar. Els que actuen a Catalunya són els "pm". Però mantenen la tradició d'ETA de respecte i utilitzen la frontera catalana, menys vigilada que la basca. Només hi ha una víctima mortal, en el decurs d'un atracament d'un banc, un policia militar. És l'única víctima. Les complicitats d'ETA eren moltes, en aquella època, fins i tot hi havia hagut "polimilis" refugiats a Montserrat! I Txiqui, afusellat pel franquisme, havia estat recollit i amagat en domicilis de sectors intel·lectuals catalans.

—Quan es produeix el canvi en aquesta relació?

—Tot això canvia quan entra en acció a Catalunya ETA-m. Els "pm" s'havien dissolt, però els seus principals comandos van ingressar a ETA-m perquè no comparteixen la

idea d'abandonar la lluita armada. El 1985, Domingo Iturbe Abasolo, "Txomin", dirigent d'ETA-m, organitza el primer comando Barcelona. Txomin considera Catalunya com a territori espanyol. És conscient que hi ha una realitat diferent, però que hi ha interessos econòmics i polítics espanyols; per tant, canvia el paradigma de la relació i prioritzen el pragmatisme a la solidaritat. És quan comencen a plantar cotxes bomba a Catalunya. L'any 1985 ja actuen, i el 1986 causen la primera víctima.

—I sota aquest nou paradigma arriba l'atemptat d'Hiperco...

—Sí, i això ho canviarà tot. Canvia del tot la imatge que ETA encara preservava entre sectors catalans. Fins llavors, encara que havia actuat ja a Catalunya, mantenia una part del mite d'una organització de tradició en la lluita antifranquista. L'atemptat d'Hiperco acaba d'esmicolar el mite i, a més, és un cop psicològic també per a l'independentisme català.

L'independentisme català ja havia introduït, després del franquisme, crítiques a l'actuació d'ETA a Catalunya. Entre d'altres, consideren que la seves accions interfereixen en un procés d'emancipació nacional. Per això, determinats sectors independentistes catalans acusen ETA d'actuar d'element espanyolitzador i defensen que es mantingui la solidaritat que es vulgui entre les dues causes, però cadascuna a casa seva.

Uns dies abans de l'atemptat d'ETA hi havia hagut eleccions europees. A Catalunya Herri Batasuna havia obtingut 40.000 vots, però, és clar, a les següents la xifra ja va caure en picat. Des de llavors ETA mai més no tornarà a tenir les complicitats polítiques que havia tingut a Catalunya abans de l'atemptat d'Hiperco. I és que Hiperco és l'únic atemptat indiscriminat contra població civil al llarg de la història d'ETA, i a més estrictament civil. I, a sobre, dels quatre grans atemptats d'ETA, dos han es feren a Catalunya: Hiperco i Vic.

—L'actuació d'ETA als Països Catalans explica, en part, que no hagi quedat la lluita armada aquí?

— Absolutament, les accions d'ETA als Països Catalans perjudicaren molt, per exemple, Terra Lliure, ja que li van distorsionar l'activitat i li van restar suport, no només entre la població en general, sinó també entre els sectors independentistes catalans.

— Al llibre també parla d'un altre punt d'inflexió: els atemptats d'ETA a Catalunya que culminen amb l'assassinat d'Ernest Lluch. Cal interpretar aquestes accions com un menyspreu vers Catalunya?

— No, ETA és una organització pragmàtica que veu que els atemptats comesos a Catalunya generen unes repercussions mediàtiques i socials que, en ocasions, fins i tot superen les de Madrid mateix. Així doncs, constata que una de les millors maneres de desestabilitzar Espanya és colpejar Catalunya. ETA ha utilitzat Catalunya per pressionar l'estat espanyol. No oblidem, per exemple, que l'atemptat d'Hipercor es produeix, justament enmig dels contactes que van permetre la mesa d'Alger.

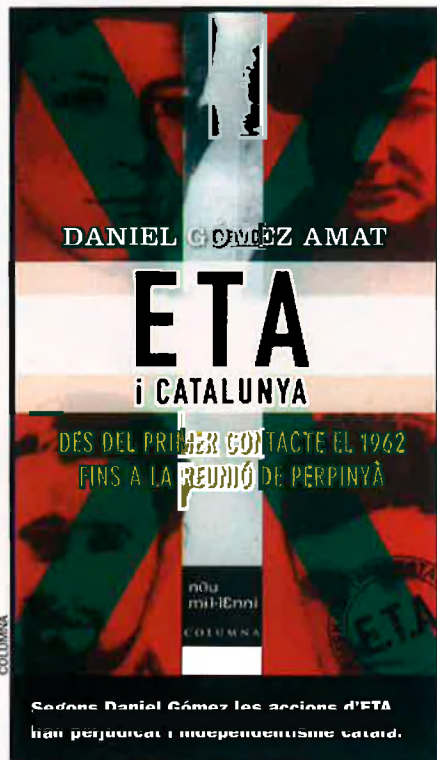
— No és una estratègia autodestructiva, d'ETA, acarnissar-se amb aquell amb qui havia tingut certes complicitats?

— Jo insisteixo en la visió radicalment pragmàtica que tenen. ETA intenta alliberar el País Basc, no els Països Catalans. Per tant, tot el que fa depèn del seu objectiu, i la seva causa és la basca, no la catalana.

— Potser per estalviar-se més bufetades, de Catalunya sempre han sorgit iniciatives de pau i per estendre ponts de diàleg. Ara, tenint en compte com va acabar la reunió de Josep-Lluís Carod-Rovira, es tanca la porta a aquest possible paper de mediació català?

— Ara ens trobem en una treva d'ETA a Catalunya. D'aquesta manera, continuen en el camí d'utilitzar Catalunya amb violència o amb treva.

En aquest sentit hi ha dos catalans que segurament són les persones que més s'han implicat a buscar vies de solució per al País Basc. L'un era Ernest Lluch, que apostava per una relectura de la Constitució espanyola per intentar aconseguir integrar el

“Hi havia molta complicitat amb ETA durant el franquisme, fins i tot hi havia hagut ‘polimilis’ refugiats a Montserrat!”

PNB en el consens constitucional, i encaixar el País Basc a Espanya d'una manera còmoda. L'altre és Carod-Rovira, que sempre ha defensat el diàleg com a mètode polític per resoldre el problema basc. Lluch va ser mort per ETA, de manera que la seva línia no té sortida. L'entrevista de Carod amb ETA demostra que aquesta organització no descarta la via del diàleg. De tota manera, fins ara ETA

havia apostat per una negociació directa amb l'estat, com la mesa negociadora d'Alger. Ara, en canvi, aposta per un diàleg polític entre les forces basques que desemboqui en un front abertzale que reivindiqui conjuntament el dret de l'autodeterminació.

— La via de Lizarra?

— Sí, en certa manera. Seria una mena de reformulació de Lizarra.

— ETA rebutja el pla Ibarretxe. No defensa la sobirania dels bascos?

— ETA rebutja el pla Ibarretxe perquè entén que no és un projecte sobiranista, sinó autonomista, i perquè només afecta les tres províncies de la comunitat autònoma basca, de manera que Navarra i Euskadi Nord en queden fora.

— Quin és el moment actual de la relació d'ETA amb Catalunya? la treva pot caducar?

— Fa uns mesos ETA va matisar la declaració de treva a Catalunya i anunciava que es reservava el dret d'atemptar contra persones que ells considerin “enemics del poble basc”. És significatiu que ETA, en la ja tradicional “campanya turística” estival, hagi escollit el Cantàbric i no la Mediterrània, com passava darrerament. Demostraria que la treva està en vigència.

Tenim una treva matisada, però de moment respectada. Quin ús polític en pot continuar fent? No ho sabem, però si hem de fer cas a les mateixes paraules d'ETA, no es pot descartar un “atemptat selectiu” contra el que ETA anomena “enemics del poble basc”.

— Quina és la situació ara al País Basc?

— Ara hi ha un rebrot de l'anomenada *kale borroka*, després de mesos d'inactivitat, la reaparició d'ETA aquest estiu i ara al setembre, en què ja hi ha hagut algun atemptat, com el d'un repetidor a Irun... Al País Basc comença un curs intens, amb el debat del pla Ibarretxe, les eleccions al Parlament basc la primavera vinent... Pel que intueixen alguns experts ertzaintzes, pot ser una tardor calenta.

Enric Rimbau